

Inleiding

Het tegengaan van (niet functionele) gevoelens van onveiligheid is in de afgelopen jaren een bijna net zo belangrijk doel van overheden geworden als de bestrijding van criminaliteit en onveiligheid zelf. Er is een groeiend bewustzijn dat veiligheidsbeleving een eigen dynamiek heeft en dat het verband met 'objectieve' veiligheid (criminaliteitscijfers, kans op slachtofferschap) niet eenduidig is. In de Veiligheidsmonitor 2017 (2018) komt weliswaar naar voren dat Nederlanders zich sinds 2012 minder vaak onveilig voelen, maar deze daling houdt geen gelijke tred met de gelijktijdige afname van de criminaliteit op vrijwel alle fronten.

Ondanks een berg aan (internationale) studies op het terrein van *fear of crime*, zoals dit onderzoeksterrein binnen de criminologie wordt genoemd, ontbreekt het beleidsmakers aan kennis om onveiligheidsgevoelens effectief aan te pakken. Marnix Eysink Smeets en Remco Spithoven gaan in dit themanummer uitgebreid op dit dilemma in. Onveiligheidsgevoelens lijken een veelkoppig monster. Er is moeilijk vat te krijgen op dit containerbegrip, zoals Vanderveen (2006) in haar lijvige studie al constateerde. In dit themanummer wordt duidelijk dat *one-size-fits-all* oplossingen niet bestaan en dat overheden er goed aan doen om met burgers in gesprek te gaan alvorens maatregelen te nemen.

We beginnen het themanummer met een kritische beschouwing van de stand van zaken op het gebied van *fear of crime studies* geschreven door Marnix Eysink Smeets. De auteur constateert dat de veiligheidsbeleving van het publiek al langer hoog op de politieke agenda staat. Criminologisch onderzoek op dit terrein heeft veel inzichten opgeleverd in operationalisering, meetmethoden en determinanten van angst voor criminaliteit. Maar over mechanismen, trends, effecten en beïnvloedbaarheid is veel minder bekend. Daarnaast valt op dat veel onderzoekers eenzijdig gericht zijn op de 'traditionele' angst voor criminaliteit, terwijl zich inmiddels nieuwe misdrijven en dreigingen hebben gemanifesteerd.

Vervolgens bespreken Lonneke van Noije en Jurjen Idema op basis van empirisch onderzoek de verschillende aspecten van onveiligheidsbeleving. Met behulp van factoranalyse toetsen zij de onderlinge samenhang tussen verschillende theoretisch relevante concepten, waaronder angst voor slachtofferschap en het algemene gevoel van onveiligheid.

Aansluitend gaan zij na hoe dimensies van veiligheidsbeleving kunnen worden herleid tot verschillende typen veiligheidsbeleving. Ten slotte komt aan de orde welke bevolkingsgroepen relatief vaak met welk type beleving te maken hebben en welke rol angst voor slachtofferschap daarbij speelt.

Ook Remco Spithoven staat in zijn bijdrage stil bij de ongrijpbare aard van het concept 'veiligheidsbeleving'. Na een theoretische analyse doet hij verslag van een onderzoek in twaalf buurten in de regio's Midden-Nederland en Rotterdam. Het zijn buurten waar recent een toename is gemeten in gevoelens van onveiligheid. De bewoners is gevraagd welke uitleg zij zelf geven aan die toename. De belangrijkste bevinding van het onderzoek is dat in elke buurt steeds sprake is van een ander samenspel van aspecten van onveiligheidsbeleving. Het effectief bestrijden daarvan op buurtniveau vraagt derhalve om een gedifferentieerde aanpak 'op maat', die gebaseerd is op luisteren naar en samenwerken met burgers.

In het artikel van Iris Glas en Roel Jennissen staat de vraag centraal of er een verband is tussen onveiligheidsgevoelens op buurtniveau en etnische diversiteit. Om deze vraag te beantwoorden hebben zij gebruikgemaakt van enquêtedata uit de Veiligheidsmonitor over onveiligheidsgevoelens in buurten. De Nederlandse bevolking werd voor deze studie onderverdeeld in achttien clusters van herkomstlanden. De auteurs leggen uit hoe zij onveiligheidsgevoelens en etnische diversiteit hebben gemeten. Zij deden dat met behulp van de zogeheten Herfindahl-Hirschman-Index (HHI). Uit de analyse blijkt dat er een samenhang is tussen de diversiteit naar herkomst en onveiligheidsgevoelens. Hoe meer verscheidenheid in de buurt, des te groter de kans dat inwoners onveiligheid ervaren, aldus de auteurs. Voorts blijkt dat mensen met middeninkomens vaker toenemende gevoelens van onveiligheid koesteren als de diversiteit toeneemt dan mensen met hoge en lage inkomens.

Ten slotte doen Jelle Brands en Janne van Doorn verslag van een onderzoek onder studenten in het uitgaansgebied van Utrecht. Centraal stond de vraag welke strategieën de studenten zelf gebruiken in situaties die angst voor criminaliteit oproepen. Voortbouwend op inzichten uit de literatuur die angst voor criminaliteit benaderen als situationeel, laten zij zien hoe ruimtes waarin mensen zich zorgen maken over criminaliteit ook kunnen worden getransformeerd (door actie) in veilige(re) ruimtes. De studenten blijken verschillende strate-

gieën te hanteren om met angst om te gaan, zoals situaties vermijden, niet alleen op stap gaan en alert zijn. Nagegaan wordt of dergelijke strategieën van invloed zijn op mobiliteit en individuele bewegingsvrijheid.

Marit Scheepmaker

Literatuur

Vanderveen 2006

G. Vanderveen, *Interpreting fear, crime, risk and unsafety. Conceptualisation and measurement*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2006.

Veiligheidsmonitor 2017 (2018)

Veiligheidsmonitor 2017, Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek 2018